

20

drauge

Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos,
Maltos, Slovakijos, Slovėnijos ir Vengrijos 20 metų
narystė ES

20 metų drauge - Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Slovakijos, Slovėnijos ir Vengrijos 20 metų narystė ES

Europos Komisija
Komunikacijos generalinis direktoratas
1049 Briuselis
BELGIJA

PDF ISBN 978-92-68-14757-3 doi:10.2775/134367 NA-09-24-244-LT-N

Europos Komisija neatsako už bet kokius su pakartotiniu naudojimu susijusius padarinius.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024

© Europos Sąjunga, 2024

Komisijos pakartotinio dokumentų naudojimo politika įgyvendinama 2011 m. gruodžio 12 d. Komisijos sprendimu 2011/833/ES dėl pakartotinio Komisijos dokumentų naudojimo (OL L 330, 2011 12 14, p. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Jeigu nenurodyta kitaip, šį dokumentą leidžiama pakartotinai naudoti pagal „Creative Commons Attribution 4.0 International“ (CC BY 4.0) licenciją (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tai reiškia, kad pakartotinis naudojimas leidžiamas, jeigu tinkamai nurodoma autorystė ir visi pakeitimai.

Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, gali reikėti gauti tiesioginį atitinkamų teisių turėtojų leidimą.

NUOTRAUKOS IR VAIZDO MEDŽIAGA

Jei nenurodyta kitaip, visų vaizdų autorių teisės priklauso Europos Sąjungai.

Turinys

Daugiau galimybių žmonėms ir geresnė gyvenimo kokybė	4
Ekonomikos augimas, darbo vietų kūrimas ir gerovės puoselėjimas	6
Europos pramonės ir svarbių sektorių konkurencingumo didinimas	8
Investicijos Europos Sąjungoje	10
Inovacijų ir mokslinių tyrimų skatinimas	12
Solidarumas	13
Europos vaidmens pasaulyje stiprinimas	15

Prieš dvidešimt metų mūsų Europos šeima pagausėjo. 2004 m. gegužės 1 d. Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Slovakijos, Slovėnijos ir Vengrijos piliečiai tapo ES piliečiais. Per naktį nuo Talino iki Lisabonos, nuo Valetos iki Stokholmo, nuo Dublino iki Nikosijos išsiplėtusi Europos Sąjunga tapo didesniu politiniu, ekonominiu ir kultūriniu junginiu. Mūsų Sąjunga dar labiau sustiprėjo, kai į ją po kelerių metų įstojo Bulgarija, Rumunija ir Kroatija.

Per pastaruosius du dešimtmečius visa Europos Sąjunga keitėsi įspūdingu tempu. Išsiplėtusioje Sąjungoje 450 mln. europiečių atsivėrė judėjimo laisvė. Tvirtesnės tapo piliečių teisės ir laisvės. Nors būta išbandymų, sustiprėjo demokratija ir teisinė valstybė. Padaugėjo galimybių tiek žmonėms, tiek įmonėms.

Po didelės 2004 m. plėtros ES bendroji rinka tapo viena iš didžiausių pasaulyje. Išaugome ir suklestėjome. Per pastaruosius 20 metų pasitelkus ES investicijas ir fondus visose 27 valstybėse narėse sukurta šiuolaikiška žemyno masto infrastruktūra ir jungtys. Europos visuomenei naudos davė gausesnės inovacijos, viešosios ir privačiosios investicijos, laisvas prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimas, aukštesni standartai ir didesnės galimybės.

Ne visada buvo lengva. Naujosios valstybės narės turėjo prisitaikyti prie naujų taisyklių visuose sektoriuose. Nors jos naudojosi galimybėmis ir pateko į didesnę rinką, jos vis dėlto turėjo įveikti padidėjusią konkurenciją. Prisitaikyti turėjo ir kai kurie senbuvų valstybių narių sektoriai. Šiuo atžvilgiu Europos Sąjunga yra gerai pasirengusi užtikrinti teisingumą ir sušvelninti šių pokyčių poveikį. Įvairūs fondai, įskaitant sanglaudos fondus, ir paramos priemonės padėjo užtikrinti, kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje.

Plėtra buvo sėkminga. Ji padėjo valstybėms narėms geriau atremti Europai ir pasauliui kylančius iššūkius. ES vienybei teko ne vienas išbandymas: finansų krizė, COVID-19 pandemija, Rusijos agresija prieš Ukrainą, o visai neseniai – ir karas Artimuosiuose Rytuose, tačiau mūsų išsiplėtusiai Europos Sąjungai visada pavyko rasti atsaką ir pasiekti rezultatų.

Šiandien kartu su prieš du dešimtmečius prisijungusiomis 10-čia valstybių narių ES yra stipresnė. Dėl narystės Europos Sąjungoje kiekvienoje šalyje gyventi geriau.

„Eurobarometro“ apklausos duomenimis, vidutiniškai **79 proc. piliečių, gyvenančių prieš 20 metų į Europos Sąjungą įstojusiose valstybėse narėse, mano, kad narystė ES jų šaliai naudinga.**

Kad narystė ES naudinga, mano ir 15 šalių, kurios tuomet jau buvo narės, piliečiai (70 proc., palyginti su 53 proc. 2004 m.).

© FREDERICK FLORIN/AFP via Getty Images

Daugiau galimybių žmonėms ir geresnė gyvenimo kokybė

Plėtra suteikė daugiau galimybių visų valstybių narių piliečiams studijuoti ir dirbti visoje Europos Sąjungoje. Nuo 2004 m. daugiau kaip 2,7 mln. žmonių iš 10-ties šalių pasinaudojo galimybe mokytis ir mokyti užsienyje. Be to, pagal programą „Erasmus+“ jų universitetuose studijavo daugiau kaip 600 000 jaunuolių iš kitų ES šalių.

Devynios iš 10-ties 2004 m. įstojusių valstybių narių kaip visateisės narės priklauso Šengeno erdvei – didžiausiai pasaulyje laisvo keliavimo erdvei, užtikrinančiai sklandžias ir saugias keliones. Toliau stengiamasi į Šengeno erdvę labiau integruoti Kiprą, kartu atsižvelgiant į jo ypatumus.

Be to, pasitelkdamos bendras taisykles, operatyvinį bendradarbiavimą ir ES paramą, valstybės narės veiksmingiau bendradarbiavo, kad pažabotų tarpvalstybinį nusikalstamumą. Tai padėjo, pavyzdžiui, kovoti su prekyba narkotikais, pinigų plovimu ir nusikalstamumu internete.

Per pastaruosius 20 metų Europos Sąjunga taip pat padarė didžiulę pažangą, be kita ko, socialinių teisių, sveikatos ir aplinkos apsaugos, atliekų

tvarkymo, vartotojų teisių ir produktų saugos srityse, padėdama gerinti bendrą žmonių gyvenimo kokybę. 2004 m. įstojusios 10 šalių ne tik pasinaudojo šiais aukštesniais standartais, bet ir padėjo juos rengti. Šiandien visoje Europos Sąjungoje gamta geresnės būklės, oras miestuose švaresnis, privatumas didesnis.

Nuo 2004 m. **programoje „Erasmus+“ dalyvavo daugiau kaip 2,7 mln. jaunuolių iš 10-ties valstybių narių.**

Įstojusios į ES, 10 valstybių narių padidino komunalinių atliekų perdirbimo mastą. Kai kurios iš jų, pavyzdžiui, Slovakija, Lietuva, Slovėnija ir Latvija, pranešė, kad **2004–2022 m. perdirbimo rodikliai padidėjo daugiau kaip 40 procentinių punktų.**

Per 20 metų vidutinė **tikėtina gyvenimo trukmė** 2004 m. plėtros valstybėse padidėjo **nuo 75 iki 79 metų** ir beveik sumažėjo jos atotrūkis nuo **ES 27 vidurkio, siekiančio 81 metus.**

Naujausios standartinės „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, prieš 20 metų į Europos Sąjungą įstojusių šalių gyventojų **pasitenkinimas gyvenimu padidėjo nuo 68 proc. 2004 m. iki 89 proc. 2024 m.**

Ekonomikos augimas, darbo vietų kūrimas ir gerovės puoselėjimas

Per pastaruosius 20 metų, nepaisant pasaulinio ekonomikos nuosmukio, ES ekonomika išaugo 27 proc. Labai išaugo 2004 m. į mūsų Europos Sąjungą įstojusių šalių ekonomika. Pavyzdžiui, Lenkijos ir Maltos ekonomika išaugo daugiau nei dvigubai. Slovakijos – 80 proc. **Visų naujesnių valstybių narių ekonomika nuolat artėja prie ES 27 vidurkio.**

Taip pat išaugo ir suklestėjo šalių, kurios 2004 m. plėtros metu jau buvo narės, ekonomika. Per pastaruosius 20 metų Ispanijos eksportas į 10 šalių padvigubėjo. Italijos prekyba prekėmis su šiomis šalimis nuo to laiko išaugo 77 proc. Lietuvos ir Švedijos prekybos ryšiai taip pat labai sustiprėjo. Per mažiau nei du dešimtmečius prekių srautas pačioje ES padidėjo daugiau kaip 40 proc.

Šis augimas atsispindėjo žmonių gyvenime. 2004–2023 m. realusis darbo užmokestis 10-tyje valstybių padvigubėjo. Skurdo lygis sumažėjo perpus. **Iš 26 mln. naujų darbo vietų, sukurtų visoje ES per pastaruosius 20 metų, 6 mln. sukurta 10-tyje naujų ES valstybių narių.**

10-ties prie ES 2004 m. prisijungusių valstybių narių ekonomika nuolat tvariai augo: Estijos vidutinis metinis bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) augimo tempas viršijo 8 proc., o Lenkijos, Slovakijos, Maltos ir Latvijos – vidutiniškai daugiau kaip 7 proc.

10-ties valstybių narių vidutinis BVP vienam gyventojui padidėjo nuo 59 proc. ES 27 vidurkio 2004 m. iki 81 proc. 2022 m.

Šiose valstybėse narėse **skurdo ir socialinės atskirties lygis labai sumažėjo – nuo 37 proc. 2005 m. iki 17 proc. 2020 m.** Vaikų, kuriems gresia skurdas, skaičius tuo pačiu laikotarpiu sumažėjo nuo 41 proc. iki 17 proc.

Nuo įstojimo į ES **25–34 m. asmenų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, dalis 10-tyje valstybių narių padidėjo beveik 20 procentinių punktų.**

Iš šių 10-ties valstybių narių septynios įsivedė eurą. Slovėnija jį įsivedė pirmoji, 2007 m., o Lietuva – 2015 m. Dėl to daugiau įmonių ir piliečių galėjo pasinaudoti visais bendrosios rinkos teikiamais pranašumais, nepatirdami valiutos kurso rizikos.

Europos pramonės ir svarbių sektorių konkurencingumo didinimas

Ar tai būtų Lenkijos elektronikos verslas, ar Vokietijos automobilių gamybos sektorius, pramonė išaugo dėl masto ekonomijos, pasiektos išsiplėtus bendrajai rinkai. Europos pramonei atsivėrė daugiau galimybių naudotis pagrindiniais ištekliais, pavyzdžiui, svarbiausiosiomis žaliavomis. Dabar bendrovės gali lengvai apsirūpinti variu Kipre, kobaltu Čekijoje, retųjų žemių elementais Lietuvoje ir nikeliu Slovakijoje.

Pagausėjus ES narių taip pat atsirado galimybių prekiauti didesnėje žemės ūkio maisto produktų rinkoje ir taip suteikti piliečiams didesnę kokybiškų produktų pasiūlą. 10 naujų valstybių narių pajvairino ES žemės ūkį skirtingomis ūkininkavimo tradicijomis, pasėliais, gyvuliais ir aukštos kokybės produktais. **Per pastaruosius du dešimtmečius žemės ūkio produkcijos vertė šiose šalyse patrigubėjo ir viršijo 68 mlrd. EUR.**

„Per pastaruosius du dešimtmečius žemės ūkio produkcijos vertė 10-tyje valstybių narių patrigubėjo ir viršijo 68 mlrd. EUR.“

© NurPhoto via Getty Image

„Ar tai būtų Lenkijos elektronikos verslas, ar Vokietijos automobilių gamybos sektorius, pramonė išaugo dėl masto ekonomijos, pasiektos išsiplėtus bendrajai rinkai.“

Galimybė patekti į didesnę bendrąją rinką buvo naudinga Europos pramonei. 2004–2022 m. Slovakija padvigubino pagrindinių metalų gamybą, o Čekija daugiau nei dvigubai padidino savo popieriaus produktų gamybą.

Įgyvendindama bendrą žemės ūkio politiką ES padėjo modernizuoti 10-ties valstybių narių žemės ūkio ir maisto pramonę.

Europiečiai gali mėgautis kokybiškesniais visos Europos Sąjungos maisto produktais ir gaminiais. Į ES produktų, kuriems suteikta saugoma kilmės vietos nuoroda, sąrašą įtraukta daugiau kaip 280 produktų iš 10 šalių: nuo Goco salos vyno iki slovakių raugintų kopūstų.

Investicijos Europos Sąjungoje

Kad Europa taptų geresne vieta gyventi ir dirbti, per pastaruosius 20 metų ES daug investavo į infrastruktūrą: nuo greitkelių iki vamzdynų, viešojo transporto, junglumo, duomenų centrų ir tarpvalstybinės infrastruktūros.

Išsiplėtė ir pagerėjo Europos transporto jungtys, siejančios visas žemyno dalis. Pavyzdžiui, dabar Slovėnijoje veikia išplėstas elektrifikuotas traukinių tinklas, ES investicijos taip pat prisidėjo prie metro linijų plėtros Vengrijoje. Numatyta daug kitų projektų, pavyzdžiui, „Rail Baltica“ sujungs Baltijos valstybes su likusia Europos dalimi ir sustiprins Suomijos ir kitų ES šalių ryšius.

Mūsų integruota energijos rinka, kurią, be kita ko, sudaro tarpusavyje sujungti Maltos ir Italijos elektros tinklai ir Daniją bei Lenkiją siejančios dujų jungtys, padėjo mums įveikti krizes, pavyzdžiui, kai Rusija nutraukė dujų tiekimą. ES šalys bendradarbiavo siekdamos rasti saugesnių ir tvaresnių energijos tiekimo šaltinių ir taip skatindamos perėjimą prie švarios energijos ir mažindamos mūsų priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro.

*„Rail Baltica“ sujungs
Baltijos valstybes su
likusia Europos dalimi.“*

Dėl didelių ES investicijų visoje ES padidėjo sparčiojo plačiajuosčio ryšio tinklų aprėptis ir pagerėjo interneto prieiga.

Skaitmeninės srities lyderiai, pavyzdžiui, Estija, padeda pirmauti e. valdžios paslaugų srityje. Visoje Europoje milijonams žmonių suteikta prieiga prie 5G tinklo. Be to, visiems ES piliečiams panaikinti judriojo tarptinklinio ryšio mokesčiai – taip jie išvengia papildomų išlaidų už skambučius ar SMS žinutes keliaudami po 27 valstybes nares. ES investicijos taip pat padeda toliau gerinti tinklo junglumą ir atsparumą, pavyzdžiui, diegiant naują šviesolaidinį tinklą, jungiantį Švediją ir Suomiją su Baltijos šalimis.

Šiandien pažangą darome pasitelkdami „NextGenerationEU“. **Pagal šią daugiau nei 800 mlrd. EUR vertės priemonę visose 27 valstybėse narėse finansuojama šimtai projektų – nuo jūros vėjo elektrinių parkų iki elektrinių traukinių, nuo aukščiausios klasės skaitmeninių paslaugų iki pasaulinio lygio medicinos centrų, ir sukurta kokybiškų darbo vietų.**

Kadangi mus supanti strateginė aplinka toliau keičiasi ir Europa turi stiprinti gynybą, visos valstybės narės prisideda prie pastangų: Estija gynybos moksliniais tyrimais, Švedija – orlaivių kūrimu, Lenkija – šaudmenų gamyba.

Dėl ES sanglaudos politikos finansavimo ir Europos infrastruktūros tinklų priemonės paramos **Europos transporto tinklas pasikeitė ir išsiplėtė.** Per pastaruosius du dešimtmečius Lenkijos, Vengrijos ir Slovakijos greitkelių ilgis patrigubėjo. Nuo 2004 m. Lietuvos geležinkelių tinklas išsiplėtė 200 km.

Per pastaruosius 20 metų ES pavyko padidinti savo ekonomikos energijos vartojimo efektyvumą. Apskritai ES savo ekonomikos energijos intensyvumą sumažino beveik 33 proc. 10 valstybių narių pasiekė dar geresnių rezultatų – savo ekonomikos energijos intensyvumą sumažino daugiau kaip 40 proc.

Inovacijų ir mokslinių tyrimų skatinimas

Per pastaruosius 20 metų Europos Sąjungoje pasiekta daug mokslinių tyrimų laimėjimų ir įdiegta daug kūrybiškų inovacijų, pavyzdžiui, ligų prevencijos ir vėžio gydymo srityse. Daugelis jų pavyko pasiekti 10-yje naujų ES šalių arba jie buvo pasiekti dėl mokslininkų iš senbuvusių valstybių narių ir naujesnių valstybių narių bendradarbiavimo, naudojant ES finansinę paramą.

Padarę pažangą materijos tyrimuose Vengrijos ir Prancūzijos mokslininkai už savo darbą gavo Nobelio fizikos premiją. Mokslininkai nuo Latvijos iki Ispanijos glaudžiau bendradarbiavo, kad, pavyzdžiui, pagilintų mūsų žinias apie genomus.

„Per pastaruosius 20 metų Europos Sąjungoje pasiekta daug mokslinių tyrimų laimėjimų ir diegta daug kūrybiškų inovacijų.“

Čekija, Vengrija, Italija, Vokietija ir kitos šalys bendradarbiauja kurdamos **didžiausią ir pažangiausią pasaulyje didelės galios lazerių infrastruktūrą.**

Solidarumas

Ištikus įvairioms nelaimėms: potvyniams, miškų gaisrams, žemės drebėjimams ar ekstremalioms medicininėms situacijoms, 27 valstybės narės viena kitai suteikė gyvybiškai svarbią paramą.

Per pastaruosius 20 metų visos ES šalys per ES civilinės saugos mechanizmą teikė paramą visame žemyne ir už jo ribų. Pavyzdžių begalės. Po 2010 m. ištikusių staigių potvynių penkios valstybės narės skubėjo teikti pagalbą Vengrijai. 2022 m. vasarą, kai Slovėnijoje kilo pražūtingi gamtos gaisrai, pagalbos ranką ištiesė Austrijos ugniagesiai. Pernai Slovakijos skubiosios pagalbos specialistai pagelbėjo Graikijai, susidūrusiai su dar neregėto masto gamtos gaisrais.

Nuo pirmos Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą dienos ES valstybės narės bendradarbiavo, kad teiktų paramą Ukrainos žmonėms. Logistikos centrai Lenkijoje ir Slovakijoje, taip pat Rumunijoje padėjo paskirstyti iš visų Europos Sąjungos kampelių surinktą pagalbą. ES suteikė laikiną apsaugą daugiau kaip 4,1 mln. Ukrainos pabėgėlių, beveik 1,7 mln. jų priėmė 2004 m. įstojusios valstybės narės.

ES valstybės narės bendradarbiavo, kad ekstremaliosios situacijos atveju sutelktų pagalbą kitoms šalims ir viena kitai: reagavo į daugiau kaip 700 pagalbos prašymų, nuo 2004 m. pateiktų pagal ES civilinės saugos mechanizmą.

Turimos „rescEU“ medicinos reikmenų Vengrijoje, Lenkijoje, Lietuvoje ir Slovėnijoje atsargos, taip pat parengties pozicijoje esantys gaisro gesinimo lėktuvai Kipre ir sraigtasparniai Čekijoje padėjo ES greitai nusiųsti paramą į visas 27 valstybes nares.

Lenkijoje veikia ES medicininės evakuacijos centras, skirtas Ukrainos pacientams, kuriems būtinas skubus gydymas. Į visos Europos ligonines jau perkelta daugiau kaip 3 200 žmonių, kad jiems būtų suteiktos specializuotos sveikatos priežiūros paslaugos.

Kipras pirmą kartą jūrų transporto koridoriumi siųsdamas humanitarinę pagalbą Palestinos žmonėms.

Europos vaidmens pasaulyje stiprinimas

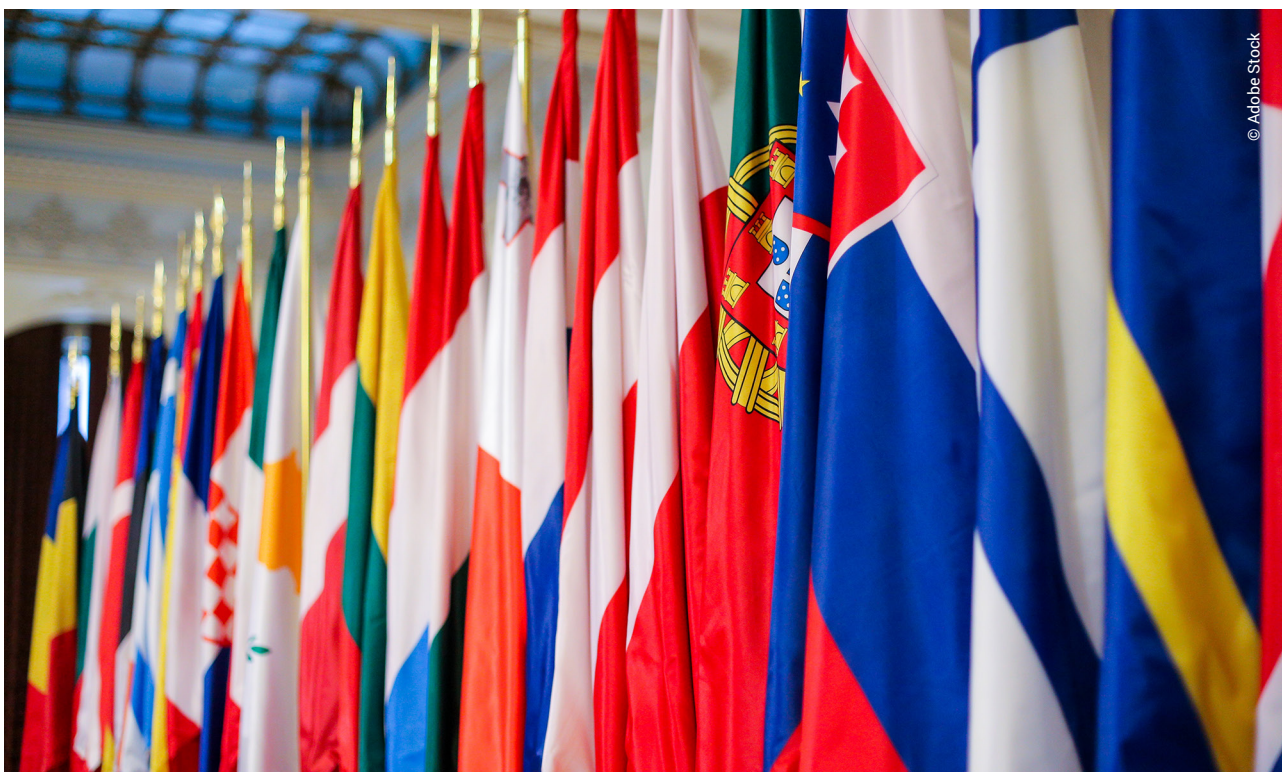
Per pastaruosius 20 metų Europos vaidmuo pasaulinėje arenoje sustiprėjo: tiek telkiant pasaulį į kovą su klimato kaita, tiek kovojant su pandemija ar remiant demokratiją.

Prisijungus 10 naujų valstybių narių, padidėjo mūsų ekonominė galia pasaulyje. Dėl didesnės bendrosios rinkos ES tapo dar patrauklesne prekybos partnere, todėl už jos sienų galime naudotis naujomis galimybėmis. Nuo 2004 m. mūsų pasaulinė tarptautinė prekyba išaugo 3 trln. EUR, o 2023 m. pasiekė 5 trln. EUR.

Didesnė Europos Sąjunga taip pat sustiprino Europos, kaip pagrindinės humanitarinės pagalbos teikėjos, vaidmenį. Europos humanitarinę paramą, ar tai būtų parama Ukrainai, Gazai ar Sudanui, teikia pagalbos darbuotojai iš visos ES, įskaitant, be kita ko, Lenkijos nevyriausybinę organizacijų atstovus, Čekijos humanitarinės pagalbos partnerius ir Kipro pagalbos darbuotojus.

Plėtra padidino gerovę, sustiprino demokratiją ir užtikrino stabilumą visoje Europos Sąjungoje. **Iš 27 valstybių narių sudarytos ES geopolitinis vaidmuo sustiprėjo.**

„Iš 27 valstybių narių sudarytos ES geopolitinis vaidmuo sustiprėjo.“

Europos Sąjungos
leidinių biuras